משנה · אחרונים · תוספות רבי עקיבא איגר · סדר קדשים

תוספות רבי עקיבא איגר
על משנה מנחות

רבי עקיבא איגר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

תוספות רבי עקיבא איגר על משנה מנחות

רבי עקיבא איגר

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/תוספות-רבי-עקיבא-איגר-על-משנה-מנחות/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה 202611200317-v39 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
משנה א 5
משנה ב 5
משנה ג 5
פרק ב 6
משנה א 6
משנה ב 6
פרק ג 6
משנה ב 6
משנה ג 7
פרק ד 8
משנה ד 8
פרק ה 8
משנה ד 8
משנה ט 8
פרק ז 8
משנה א 8
פרק ט 9
משנה ה 9
משנה ט 9
פרק י 9
משנה ג 9
משנה ז 9
משנה ח 9
פרק יא 10
משנה א 10
פרק יב 10
משנה ג 10
משנה ד 10
פרק יג 11
משנה ד 11

משנה י 11

פרק א

משנה א

[אות א] **תוס' חדשים ד"ה ומנחת קנאות. לא קיימי הכי**. גם להס"ד דהש"ס הוא מדאורייתא. דילפינן מגז"ש במזכרת עון עון מקרא ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה:
[אות ב] **בא"ד מדכתיב היא בשניהם**. וברש"י (דף ה' ד"ה ובדבר הראוי לעבודה וכו') במנחת קנאות פסול משום דרחמנא קריא חטאת וזה תימה דהא במנחת קנאות לא כתיב חטאת (עיין בדברי רבינו בזבחים אות כ"ה):

משנה ב

[אות ג] **תוי"ט סד"ה אחת מנחת חוטא. גמ'**. והא דלא קתני ברפ"ב דזבחים כל הזבחים כו' ואפי' חטאת חלב דהא גם בזה אר"ש טעמא דחטאת חלב לא בעי נסכים שלא יהיה קרבנו מהודר. היינו דהכא דרישא דמתני' היינו מתני' דלעיל דמנחות שקמצן שלא לשמה פסולות אתיא דלא כר"ש דמכשיר בברייתא. סיפא נמי דלא כר"ש. דלר"ש דיהיב טעמא שלא יהיה קרבנו מהודר פסולים נמי לתכשר קמ"ל (גמ') ופירש"י דתני משנה יתירא דלא אצטריך לאשמועינן אלא לר"ש דמודה בסיפא:
[אות ד] **שם ד"ה קמץ ועלה. הנעשית מפסולין תוס'**. (דף יו"ד ע"ב). ומ"ש התוי"ט אבל הר"ב כו' לא ידעתי דהא י"ל דהר"ב קאי אכל הפסולין דחשיב במתני' מקודם היינו שנעש' מפסולין. וכדכתב הרע"ב ויחזור כהן כשר דמשמע דהפסול היה ע"י שנעשה מהפסולים וכדדייק הרע"ב שאם עבר אחד מהן דמשמע דמיירי שהפסול בגברא אבל שעלה בידו צרור מזה לא מיירי הרע"ב:

משנה ג

[אות ה] **תוי"ט ד"ה ריבה שמנה. אבל שיטת הרמב"ם**. נראה דס"ל לתוי"ט בדעת הרמב"ם דאף בנתן לתוכה שמן דחולין ודחברתה לא מפסיל אלא בב' לוגין. ואולם להדיא כתב הרמב"ם שם בהל' ח' מנחה שנפל לתוכה שמן מנחה אחרת או שמן חולין כ"ש נפסלה. ובהלכה ט' ריבה שמנה ולבונתה עד ב' לוגים כו' נראה דדעת הרמב"ם לחלק דבהפריש לה שמן לא מפסלי אלא בב' לוגין. אבל בשמן דחולין ודחברתה פסול בכ"ש. אח"ז מצאתי דכ"כ בס' מנחת כהן:
[אות ו] **בהרע"ב ד"ה חסר לבונתה. שלא נתן בה**. תמהני דמסוגיין דקאמר ר"י סבר קומץ בתחילה ב' קרטין בסוף. ור"ש סבר קומץ בתחילה וקורט אחד בסוף. משמע להדיא דלכ"ע בעי שיהיה בתחילה קומץ לבונה אלא דבנחסר אח"כ קודם הקטרה מכשרי'. וכ"נ להדיא בפרש"י וצ"ע אח"כ מצאתי שהוקשה כן להרב מנחת כהן זצ"ל. גם קשה לי על

הרע"ב שכ"כ דרך פירוש למתניתין דחסר לבונתה היינו דליכא אלא קורט א' ובאמת פליגי עלה וס"ל לר"ש דקורט אחד סגי ור"י ס"ל דב' קורטים אבל ר"מ דהיינו סתם (ע' רש"י) ס"ל דחסר כ"ש פסול. ואולם מתני' דבסמוך או להקטיר לבונתה למחר ולא קתני להקטיר כזית לבונתה למחר כדקתני גבי קומץ כתב רש"י שם דהך סתמא כרבנן דאמרינן לעיל דלבונה כשר בקורט אחד (והיינו ר"ש. ולשון רש"י רבנן אינו מדוקדק) ומה דלא נקט רש"י כר"י דסגי בב' קורטין דא"כ הו"ל למתני להקטיר ב' קורטין אמנם עדיין אף לר"ש לתני להקטיר קורט אחד דהא בחסר כ"ש מקורט אחד פסול כמבואר בסוגיין:

פרק ב

משנה א

[אות ז] **תוי"ט ד"ה מודה ר"י. והדרא קושין לדוכתה**. בפשוטו לק"מ דאין כוונת הר"ב כאן שחישב בשעת ההקטרה. אלא דכוונת הרע"ב במ"ש כי חישב בהקטרת קומץ היינו שחישב בקמיצה להקטיר קומצה. ופשוט. אח"ז מצאתי שכ"כ בס' קול הרמ"ז:

משנה ב

[אות ח] **במשנה ואותו הסדר**. הא בחישב על חלה א' מן הסדרים נפגל כל הסדר והא דנקט א' מן הסדרים משום רבותא דר' יוסי דאפ"ה אין כרת על הסדר הב'. וכן בסיפא גבי טומאה נקט א' מן הסדרים לרבותא דחכמים דאפ"ה הטהור יאכל. תוס':

פרק ג

משנה ב

[אות ט] **תוי"ט ד"ה לא מלח. כדתניא** (**דף כ**') **יכול**. תמוה לי הא אדרבה כיון דאמרינן דאין מנחה טעונה מלח איך אפשר לפרש מתני' דלא מלח היינו המנחה כולה הא אף לכתחילה לא בעי מליחה כלל. אלא ודאי דמתני' דלא מלח קאי אקומץ ומאי דקתני בברייתא דמדכתיב ברית מעכבא מתני' פליג בזה וכדאמרי' בסוגיא דרב סבר כמתני' ולאידך שינויא גם רב סבר כהברייתא. אבל מ"מ מתני' לא ס"ל כהברייתא. והרמב"ם השמיט באמת לא מלח דלהלכה קיי"ל כהברייתא וכמ"ש בכ"מ (בפ"ה מהל' איסורי מזבח) ונתן טעם על זה דפסק הרמב"ם כהברייתא ולא כמתני' עכ"פ זהו ברור דלא מלח היינו הקומץ. ודברי הרע"ב והתוי"ט שגבו ממני וצ"ע:

[אות י] **שם ד"ה והן בולעות. לא הבינותי דברי רש"י**. לענ"ד בפשוטו דכוונת רש"י ותוס' דסולת של קומץ רבה על שמן שבלע ממנחת נסכים. [ולרבנן] דס"ל דעולין אין

מבטלין זא"ז אף מבשא"מ לא בטל השמן בסולת וכיון דלא בטל היכא דאיתא אמנחת נסכים שדינן ליה ולא הוי הקומץ ריבה שמנה ולא המנחת נסכים חסר שמנה. אבל לר"י דמבשא"מ בטל אמרינן סלק כו' ובטל השמן שבלע בסולת ומש"ה לא שדינן ליה אמנחת נסכים כיון דבטל בסולת ומקרי זה רבה שמנה וזה חסר שמנה. וכן משמע להדיא בפירש"י (דף כ"ב ד"ה והן) עיי"ש וברור:

[אות יא] **בא"ד וכתבו עוד התוס' כו'. של הקומץ רבה עליו השמן.** בתוס' שלפנינו איתא רבה על השמן ומבטלו והיינו כמש"ל דהעיקר דס"ל לרש"י ותוס' דהסולת מבטל להשמן. ועי"ז מקרי ריבה שמנה:

משנה ג

[אות יב] **תוי"ט ד"ה אם יכול. הא מב"מ בטל.** וא"כ כי קמץ לאחת ליתי שיריים ולבטל לטבלא והו"ל אינך מנחה שחסרה קודם קמיצה (כדר"ז כו'):

[אות יג] **במשנה וכמדת ר' יהושע פסולה.** היינו רק לכתחילה אבל בדיעבד הורצה והיינו בנטמא דציץ מרצה על אכילות ורק מדרבנן לא יזרוק לכתחילה. אבל באבוד ושרוף אפי' דיעבד פסול. כן מבואר בפסחים. ואפשר לומר דפסולה כמשמעו אפילו דיעבד אלא דה"ק כמדת ר"י ביסוד זה דאם אין דם אין בשר ולא כר"י דמתני' דהכא דאין ציץ מרצה על האוכלין והוי כנאבד ואפילו דיעבד פסול. וע' בפסחים. והא דפרכי' שם חדא פסולה דיעבד משמע היינו למה דרצה לומר דר"י סבירא ליה אפילו בכל מילי דזרק הורצה אפילו בשרוף דדינא דאין בשר אין דם כיון דלא שינה לעכב כך הדין מדאורייתא דלכתחילה לא יזרוק ובדיעבד הורצה (וכדסבירא ליה לר' יוסי באמת) מש"ה פריך דהא פסולה קתני. אבל למה דמשני כאן ביחיד כאן בציבור היינו מדין ריצוי ציץ דבדאוריי' אין חילוק בין יחיד לציבור. וע"כ מדין ריצוי ציץ דאף ביחיד מדאוריי' יזרוק דציץ מרצה על האוכלין ורק מדרבנן לא יזרוק ובצבור שרי לכתחילה. בזה שפיר י"ל דהא דקתני הכא פסולה היינו דמתני' סבר דאין ציץ מרצה על האוכלין וקאמר כמדת ר"י לענין זה דאין דם אין בשר אף בדיעבד פסול כמו בנשרף ודו"ק:

[אות יד] **תוי"ט ד"ה וכמדת ר"י פסולה. דה"ה לשרוף ואבוד.** דאם נשתייר מקצת מקטיר הקומץ אבל מ"מ השיריים אסורין באכילה (גמרא דף ט' ע"ב):

פרק ד

משנה ד

[אות טו] **תוי"ט ד"ה לא הקטירו. משמא דגמרא דמסתבר**. כ"כ רש"י בפירושא דשם אבל התוס' ישנים כתבו פירוש אחר ולפירושם גם עולה מעשרת:

פרק ה

משנה ד

[אות טז] **במשנה ועל הלבונה בפני עצמה**. תוס' (דף ס' ע"א) כתבו דמיירי אפי' במנחה א' שנתן שמן ואח"כ לבונה דאף דכבר נפסלה במתן שמן מ"מ חייב על הלבונה. כמו במחמץ אחר מחמץ. ובשם ר"ת כתבו דא"ח אא"כ בב' מנחות ע"ז שמן וע"ז לבונה. או במנחה א' ונתן השמן והלבונה בב"א (זה כתב רבינו לפי צד תירוץ הב' של התוס'):

[אות יז] **תוי"ט סד"ה נתן כלי. או לבונה**. לשון הרמב"ם נתן כלי שיש בו שמן או לבונה על גבה אינו עובר ולא פסלה. ובלח"מ הקשה מנ"ל להרמב"ם דלא עבר הא לשון המשנה לא משמע הכי מדנקט תחלה נתן שמן על שיריים לא עבר ובסיפא לא נקט לא עבר ונקט לא פסל משמע דמעבר עבר ונדחק בזה. ולענ"ד דיצא זה להרמב"ם דלענין פסול ל"צ לדרשא דברייתא דעליה משמע בגופא הא בלא"ה כיון דלבונה לא פסל דאפשר ללוקטו ממילא ה"נ בשמן שבללו (צ"ל שלא בלל) הא ג"כ אפשר ללוקטו. אע"כ דהדרשא אתיא דשלא עבר:

משנה ט

[אות יח] **הרע"ב ד"ה ויורות הערביין. כמין גומא**. ע' (פ"ה מ"י דכלים) (ובתוי"ט שם):

[אות יט] **שם ד"ה אם רצה. דכופח מין תנור**. דכתיב תנור ב' פעמים להכשיר מאפה כופח. גמרא:

פרק ז

משנה א

[אות כ] **בהרע"ב ד"ה במדה ירושלמית. הי' עשרה עשרונים**. דמדכתיב גבי שתי הלחם ממושבותיכם תביאו לחם תנופה שתים שאין ת"ל תביאו אלא ללמד שכל מה שאתה מביא ממקום אחר (חמץ ועם הזבח רש"י) הרי הוא כזה. מה להלן עשרון לחלה אף כאן עשרון לחלה אי מה להלן שתי עשרונים אף כאן שתי עשרונים ת"ל תהיינה וכיון דידעינן דחלה לעשרון וידעינן שהי' יו"ד חלות. ממילא נשמע שהיה י' עשרונים לחמץ (גמרא):

פרק ט

משנה ה

[אות כא] **הרע"ב ד"ה שהיה גודשה. ולית הלכתא כותיה.** קשה לי אמאי לא פסקי' כר"מ הא הוי מחלוקת במתני' דר"פ זו ואח"כ סתם במתני' זו וצ"ע:

משנה ט

[אות כב] **בהרע"ב ד"ה שאחד מניף. אבל כולן יחד אין יכולין להניף.** משני הש"ס אמאי דפרכינן דנילף תנופה מסמיכה מה סמיכה דלא נתרבתה בשחוטים נתרבתה בחברים תנופה וכו' ומשני משום דלא אפשר לנפו כולהו כהדדי הו"ל חציצה. ובסוכה ד' ל"ז כתב תוס' אף לרבא דס"ל התם מב"מ אינו חוצץ מ"מ פירכא הוי. ועוד מידי דלאו אורחיה סברא הוא דחוצץ כדתנן (רפ"ט דזבחים) ע"ג רגל חברו פסול. וע' בתוי"ט (פי"ג מ"ה) דזבחים:

פרק י

משנה ג

[אות כג] **בהרע"ב ד"ה שהיו אומרים. הוא המתיר.** אע"ג דמחרת הפסח הוא ט"ו בניסן שהוא מחרת שחיטת הפסח כדכתיב בפ' מסעי ממחרת הפסח יצאו בני ישראל וזה היה בט"ו. מ"מ מחרת הפסח דהכא הוא ט"ז וקרי ליה ג"כ מחרת הפסח לפי שהוא יום מחרת אכילתו. תוס' פ"ק דר"ה (ד' י"ג ע"א):

משנה ז

[אות כד] **הרע"ב ד"ה ואם לאו. אלא לאחר קצירת העומר.** אף דנשרש קודם הבאת העומר אין העומר מתיר. מזה משמע דהשרשה אינו תלוי בימים ואין לו זמן קצבה. דאל"כ לא משכחת שיהיה השרשה בין קצירה להבאה. וע' (פ"ב מ"ו) דשביעית. וע' בזה בספר טורי אבן (ר"ה י' ע"ב ד"ה כל הרכבה):

משנה ח

[אות כה] **הרע"ב ד"ה קוצרים בית השלחים. ממקום שאתה יכול להביא העומר.** והא דלא דרשינן ממין שאתה מביא אי אתה קוצר ולתסר רק בקצירת שעורים. היינו דמגז"ש ראשית ראשית מחלה ילפינן דקצירת כל ה' מינין אסורים. (גמ'):

פרק יא

משנה א

[אות כו] **הר"ב ד"ה ובטפוס. ומתקן הבצק בתוך הדפוס.** וכ"נ מלשון רש"י בסוכה (דף ל"ו ע"א) שכ' וז"ל כל העשוי לעשות למדתו דברים אחרי' ע"ג כמו מנעלים. או בתוכו. כעין שהיה עושין קדירות ללחם הפנים שיכניסו העיסה לתוך הקדירה והלחם נעשה בצורתה כגון אלו קרי דפוס ע"כ (וכ"כ ברש"י בסוגיא וע' תוס'):

פרק יב

משנה ג

[אות כז] **תוי"ט ד"ה הרי עלי. ולמנחה מעליא אכווין.** ולפ"ז אם אמר הרי עלי מנחה מן העדשים לאו כלום הוא כמבואר בסוגיין. והרמב"ם כתב בחיבורו וז"ל האומר ה"ע מנחת שעורים או מנחת חצי עשרון או *) מנחה בלא שמן ולבונה הר"ז פטור שלא התנדב כדרך שמקריבים. אמר ה"ע מנחה מן השעורים או מן העדשים או מנחה בלא שמן ולבונה כו' שואלים אותו אם אמר וכו' ואילו ידעתי שאין מקריבים וכו' לא הייתי נודר הר"ז פטור. ואם אמר אילו הייתי יודע הייתי נודר כדרך שמקריבים הר"ז חייב להקריב כדרך שמקריבים עכ"ל מבואר דמחלק בין אמר מנחת דבוק או מנחה שהוא מוכרת ומקורו בסוגיי' עיי"ש. וכן אם לא הזכיר כלל מנחה רק אמר ה"ע חצי עשרון פטור. ולא מהני בדיקה אלא בהזכיר תחלה מנחה בזה ע"י בדיקה שאומר הייתי נודר כדרך שמקריבים הוי כאילו אמר ה"ע מנחה לבד עיי"ש: *) הכ"מ מגיה מנחת וע"ש. (רמ"ש).

משנה ד

[אות כח] **הרע"ב ד"ה שכן ציבור. ואי מערב להו מפסיל.** קשה לי הא (פ"ג מ"ב) דמסכתין ת"ק ס"ל דכשר ור"י ס"ל התם דפסול ומבואר בסוגיא דשם דר"י לטעמיה דתליא במב"מ ולא תלינן בעולין. ורבנן ס"ל דעולין אין מבטלין עיי"ש הטיב. ולא מצינו בשום מקום דר"ש יסבור כר"י דמב"מ לא בטיל. וצ"ע:

[אות כט] **שם תוי"ט ד"ה אין מתנדבים. בין בנדר בין בנדבה.** בלח"מ ובמ"ל כתבו דהרמב"ם לשיטתו אזיל כמו שהעתקתי לעיל במתני' ג' דגבי חצי עשרון מהני כיון דאמר תחלה מנחה אבל הכא לא הזכיר מנחה:

פרק יג

משנה ד

[אות ל] **במשנה נחשת**. בשבת ד"צ ע"א הקשו תוס' בשם ר"י דלא יפחות מפרוטה הו"ל למימר כמו בדינר זהב וכסף:

משנה י

[אות לא] **הרע"ב ד"ה שאקריבנה בבית חוניו. ע"מ שאהרגנה**. זהו לשון רש"י שמפרש כן אההיא דאמרינן בסוגיא נעשה כאומר ה"ע עולה ע"מ שלא אתחייב באחריותה והוסיף רש"י בזה ע"מ שאהרגנה ולא אתחייב באחריותה. ונראה דס"ל לרש"י דבאומר סתם ע"מ שלא אתחייב באחריותה היינו רק באחריות אונסים ואפשר אף לפשיעה. אבל מ"מ לא על מזיק בידים. ולזה הוסיף רש"י כיון דאמר ע"מ שאקריבנה בבית חוניו הוי כפירש ע"מ שלא אתחייב על הריגתה בידים. וע' בתשובות מיימוני (ס' משפטים סי' י"א) שדקדק כן מלשון הש"ס הנ"ל דבאומר ע"מ שלא אתחייב באחריותה פטר נפשיה מכולו ואפי' ממזיקו בידים דמקטל קטלה. ולענ"ד מל' רש"י והרע"ב לא משמע כן: